

ÖZ

Dünyanın bütün yazı dilleri kaynağını konuşma dillerinden almıştır. Türkiye Türkçesi yazı dilinin de kaynağı Anadolu ağızlarıdır. Bu çalışmamızda bizim görüşümüze göre Anadolu ağızlarından biri olan Ahıska ağızı incelenmiştir.

Söz konusu olan çalışma giriş ve incelemeyi oluşturan iki bölüm, metinler, sözlük ve sonuç olarak adlandırılan kısımlardan oluşmaktadır. İncelemeyi oluşturan her bir bölüm de ana başlıklar içermektedir.

Çalışmamızın girişinde Anadolu ağızlarından biri olarak kabul edilen Ahıska ağzının günümüzdeki durumu, günümüzde sadece konuşma dili olarak muhafaza edilmesinin sebepleri hakkında bilgi verilmiştir.

Mevcut çalışmanın inceleme kısmının birinci bölümünde Ahıska ağızı ses bilgisi bakımından incelenmiştir. Bölümün iki ana başlığı mevcuttur : Ünlüler, Ünsüzler. Söz konusu ana başlıkları altında ağızda yer alan sesler ve ses hadiseleri incelenmiştir.

Çalışmanın inceleme kısmının ikinci bölümünde Ahıska ağızı şekil bilgisi bakımından incelenmiştir. Bölümün beş ana başlığı vardır: İsimler, Zamirler, Sıfatlar, Zarflar, Edatlar ve Fiiller. Burada çeşitli yapım ve çekim ekleri, zamir, sıfat, zarf ve edatların kullanılışları incelenmiştir.

Metinler kısmı derlenen 21 metinden ibarettir. Her bir metin Romen rakamları ile işaretlenmiştir. Her metinden önce kaynak şahsın adı, soyadı, yaşı, Kafkasya'daki köyünün adı ve derlenen metnin konusu yazılmıştır. Ağızın özelliklerini daha iyi yansıtmak amacıyla çeviri yazı alfabesi kullanılmıştır. İnceleme kısmında yer alan örneklerin metnin içinde bulma işlemini kolaylaştırmak için metni oluşturan satırların numaraları beş satır arayla karşısına yazılmıştır.

Çalışmanın sözlük kısmında ise metinlerde geçen anlaşılması zor olan kelimeler ve Türkçe karşılıkları verilmiştir. Yanlarında parantez içinde kelime ya da kelime grubunun geçtiği Romen rakamıyla verilen metnin numarası ile satır numaraları yer almaktadır.

Çalışmamızın son kısmında inceleme esnasında Ahıska ağzını günümüzdeki Türkiye Türkçesi yazı dili ile karşılaştırdıktan sonra vardığımız sonuçlar yer almaktadır.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Дүйнө жүзүндөгү жазуусу бар бардык тилдердин негизги булагы катары оозэки речь болуп саналат. Ошентип түрк тилинин булагы да Анатолия говорлору болуп эсептелинет. Биздин ишибиз Анатолия говорлорунун бири болуп эсептелинген Ахыска говорунун изилдөөсүнө арналган.

Аталган ишибиз киришүү, эки главадан, тексттерден, сөздүктөн, корутунду жана библиографиядан турат. Ар бир бөлүмдүн аталышы бар жана маанилүү жерлер курсив менен белгиленип көрсөтүлгөн.

Киришүү бөлүмүндө Анатолиянын говору болуп саналган Ахыска говорунун абалы, азыркы күндө бул говордун оозэки речте гана сакталышынын себептери каралган.

Иштин биринчи бөлүмүндө Ахыска говору фонетика жагынан изилденген. Бул бөлүм Үндүүлөр жана Үнсүздөр болуп эки негизги главага бөлүнгөн. Бул баптарда говордо орун алган тыбыштар жана тыбыштардын кайра жаралуусу каралып чыккан.

Иштин экинчи бөлүмүндө Ахыска говору морфология жагынан изилденген. Бул бөлүм Зат атооч, Ат атооч, Сын атооч, Бышыктооч, ... жана Этиштерден турат. Бул жакта ар кандай сөз жасоочу жана сөз өзгөртүүчү мүчөлөр каралып чыккан.

Тексттер аттуу иштин бөлүгү 21 текстти камтыйт. Ар бир текст римдик сан менен берилип, кайсы булактан алынганы жөнүндө терең маалымат берилген (адамдын аты, фамилиясы, Кафказиядагы айылдын аты жана тексттин темасы). Говордун өзгөчөлүктөрүн көрсөтүш үчүн атайын жазуу алфавити колдонулган.

Изилдөөбүздүн сөздүк бөлүгүндө камтылган айрым тесттердин ичинде түшүнүүгө кыйын болгон сөздөрдүн түркчө варианты берилген. Анын жанында кашаа ичинде сөздүн кайсы сөз түркүмүнөн болгону римдик сан менен жана ар бир саптын номери берилген.

Ишибиздин акыркы бөлүгүндө Ахыска говорунун азыркы түрк тили менен салыштыруунун жыйынтыктары жөнүндө сөз кылынган.

АБСТРАКТ

Источником всех литературных языков мира является разговорный язык. В связи с этим, основным источником нынешнего турецкого языка являются различные говоры Анатолии. В своей работе мы исследовали один из говоров Анатолии- говор Ахыска турков, так как таковым его считаем.

Работа состоит из пяти основных частей, Введение, Исследование, Тексты, Словарь и Заключение. Часть «Исследование» состоит из двух частей, каждая из которых так же включает в себя подзаголовки. Важные места выделены жирным шрифтом.

В первой части работы «Введение» повествуется о состоянии говора Ахыска турков в нынешнее время, а так же о причинах сохранения им статуса разговорного языка.

В первой главе «Исследования» говор Ахыска турков исследуется с фонетической точки зрения. Глава включает в себя два важных заголовка: Гласные, Согласные. В связи с этим в первой главе были исследованы звуки говора и их всевозможные преобразования.

В второй главе «Исследования» говор Ахыска турков исследуется с морфологической точки зрения. Глава включает в себя пять важных заголовка: Существительное, Местоимение, Прилагательное, Наречие, Союзы/ Частицы/ Послелог/ Модальные Слова и Глагол. В этой главе были исследованы различные словообразующие аффиксы и аффиксы склонения (спряжения), местоимения,

прилагательные, наречия, союзы, частицы, послелогии, модальные слова и глаголы с точки зрения их разновидностей и способов применения.

Третья часть работы состоит из 21 текста. Тексты пронумерованы римскими цифрами. Перед каждым текстом приводятся данные человека, со слов которого была сделана запись того или иного текста (Ф. И., возраст, название местности, где проживал до ссылки) и тема нижеследующего текста. С целью наилучшим образом передать фонетические особенности говора, тексты написаны в виде транслитерации. А так же с целью облегчить поиск в тексте слов, указанных в «исследовании» в качестве примеров, каждая пятая строка текстов пронумерована.

Четвёртая часть работы «Словарь» состоит из слов, осмысливание которых может вызвать затруднение, и их перевода на современный турецкий язык. Рядом с переводом в скобке указан номер текста и строки, где встречается то или иное слово.

Последняя часть работы включает в себя выводы, к которым мы пришли в процессе исследования говора Ахыска турков, сравнивая его с современным турецким языком.

ABSTRACT

Source of all literary languages of the worlds is the spoken languages. In this connection, basic source of present Turkish language are various dialects Anatoly. In the work “mya” “-мя” investigated one of dialects Anatoly dialect Ahyska of Turks

As by those it is considered. Work consists of five basic parts, “introduction”, “Research”, “Texts”, “The dictionary», and “the conclusion”. A part research consists of two parts, each of which includes subtitles. The important places are allocated by bold font.

In the first part of work “Introduction” is narrated about a condition of dialect Ahyska of Turks during present time, and as about the reasons of preservation by its status of spoken language. In the first chapter “Researches” dialect Ahyska of Turks is investigated from the phonetic point of view. The chapter includes two important headings: the vowels concordant. In this connection, in the first chapter sounds of a dialect and their every possible transformation have been investigated.

In the second chapter “Researches” dialect Ahyska of Turks is investigated from the morphological point of view. The chapter includes five important headings: a noun, a pronoun, and adjective, an adverb, the unions, particles, post positions, modal words and a verb. In this chapter positions, modal words verbs from the point of view of their versions and ways of application have been investigated various word made affixes and affixes of declination, a pronoun, adjectives, adverbs, the unions, particles.

The third part of work consists from 21 texts. Texts are numbered in the roman figures. Before each text, data of the person according to which record of this or that text (surname, age, the name of district where lived up to the reference) and a theme of the below mentioned text. With the purpose in the best way to transfer phonetic features of a dialect, texts are written in the form of a transliteration. And as with the purpose to facilitate search in the text of the words specified in “research” as examples”, each fifth line of texts is numbered.

The fourth part of their translation into modern Turkish language. Near to translation in a bracket number of the text and a line, where this or that word is specified. Last part of work includes conclusion to which we send during research of dialect Ahyska of Turks, comparing it with modern Turkish language.